

הלימוד היומי:

פרשת נח | יום ד | כ"ח תשרי ה'תשפ"ה | פרק ח' פסוק ט"ו - פרק ט' פסוק ז

האם היה קופים בדורו של נח?

בפרשת השבוע אנו לומדים על עונשם של אנשי דור הפלגה, שה' הפיץ אותם על פני הארץ, ורש"י מוסיף שהם נענשו גם בעולם הזה, וגם בעולם הבא, שאין להם חלק לעולם הבא.

חלקם נעשו קופים

הרחבת דברים על עונשם אנו מוצאים בגמרא מסכת סנהדרין (דף קט, א) "נחלקו לשלש כיתות, אחת אומרת - נעלה ונשב שם, ואחת אומרת - נעלה ונעבוד עבודה זרה, ואחת אומרת - נעלה ונעשה מלחמה. זו שאומרת נעלה ונשב שם - הפיצם ה', וזו שאומרת נעלה ונעשה מלחמה - נעשו קופים ורוחות ושידים ולילין, וזו שאומרת נעלה ונעבוד עבודה זרה - כי שם בלל ה' שפת כל הארץ.

בנוסח אחר מובא במדרש אגדה (בראשית פרק יא, ח) וז"ל המדרש: "ויפץ ה' אותם משם וגו', ובעת שהפיצם מה שנפלו במים - נעשו רוח המים, ומה שנפלו ביער - נעשו קופים, ומה שנפלו במדבר - נעשו שדים", ע"כ.

קוף אחרי בן אדם

מעניין לציין מה שכתב בשבט מוסר (פרק מז) שזו הסיבה שהקופים מנסים להתדמות תמיד לבני אדם ולחקות אותם, כיון שמתחילה היו בני אדם לפיכך הם רוצים לשוב ולהיות כמו שהיו בתחילת הבריאה.

קוף בכרם של נח

על פניו נראה שרק בדור הפלגה נוצר בעולם המושג של 'קופים', ועד אז לא היו קופים בעולם, כך שבדור המבול, שהיה לפני דור הפלגה, לא היו קופים בעולם, וגם לא הכניס נח קוף לתיבה.

על כך הקשו המפרשים, שאנו מוצאים במדרש שעוד לפני דור הפלגה כבר היו קופים בעולם, והוא במדרש תנחומא (נח, סימן י"ג) שם מובא דבר פלא על הכתוב "ויחל נח איש האדמה": כשבא נח ליטע הכרם בא שטן ועמד לפניו, אמר לו: מה אתה נוטע? אמר לו: כרם! אמר לו: מה טיבו? [וענה נח]: פירותיו מתוקים בין לחים בין יבשים, ועושין מהן יין המשמח לבבות דכתיב ויין ישמח לבב אנוש. אמר לו שטן: בוא ונשתתף שנינו בכרם זה, אמר לו: לחיי! מה עשה שטן? הביא כבש והרגו תחת הגפן, אח"כ הביא ארי והרגו, ואח"כ הביא חזיר והרגו, ואחר כך הביא קוף והרגו תחת הכרם, והטיפו דמן באותו הכרם והשקוהו מדמיהן, רמז לו שקודם שיֵּשְׁתה אדם מן היין - הרי הוא תם ככבש זו שאינה יודעת כלום וכרחל לפני גוזזיה נאלמה, שתה כהוגן - הרי הוא גבור כארי ואומר אין כמותו בעולם, כיון ששתה יותר מדאי - נעשה כחזיר מתלכלך וכו', נשתכר - נעשה כקוף עומד ומרקד ומשחק ומוציא לפני הכל נבלות הפה ואינו יודע מה יעשה, עכ"ל המדרש, הרי מפורש במדרש שכבר בימי נח כבר היו קופים בעולם.

גלגול נשמה בקוף

מחמת קושיא זו תירץ בעץ יוסף על המדרש (ד"ה קופין) שלעולם כבר לפני דור הפלגה היו קופים בעולם, אלא כשחטאו אנשי דור הפלגה נענשו שנתגלגלו נשמותיהם בקופים, עכ"ד.

כעין זה ניתן לתרץ בפשטות, שהם נהפכו ממש נהפכו לקופים, ויתכן שגם לפני זה היו בעולם קופים, והם רק נוספו עליהם.

פיל חכם

בנוסף על המובא בגמרא שהם הפכו לקופים, דבר חידוש מובא בספר הישר (ד"ה ויהי) שאלו שאמרו נעלה השמים נהפכו לקופים ושנהבים, וביאורו שנהפכו חלק מהם לפילים, דידוע שהפיל נקרא שנהב כמו שמבואר ברש"י על דברי הימים (ב, ט, כא).

הדברים מפורשים יותר במלאכת שלמה על משניות מסכת כלאים (פרק ח' משנה ו') שהביא שם בשם 'המקובל החסיד רבי משולם' שביאר הטעם מדוע מבואר במסכת ברכות (דף נח ע"ב) שהרואה פיל או קוף מברך "משנה הבריות" כיון שהם היו בתחילת הבריאה בני אדם ונשתנו להיות בעלי חיים בדור המבול (וצ"ל דור הפלגה), ועל שינוי זה מברכים "משנה הבריות".

הדברים שופכים אור להבין שכתב רש"י במסכת עירובין (דף לא ע"ב) וז"ל: "קוף ופיל - פעמים שהן מלומדים". וביותר הפליג בזה המאירי שם שכתב בשם הירושלמי שאפשר ללמד לפיל ולקוף שבעים לשונות! [ואולי הכוונה שהפיל מבין מה שמדברים אליו בשבעים לשון אבל אינו יכול לדבר, כי זה נס מופלג חוץ לדרך הטבע]

הפכו לדובים

חידוש נוסף נמצא בפירושי סידור התפילה לרוקח (בפסוקי דזמרה בפרק הללויה כי טוב זמר, על הפסוק "נותן לבהמה לחמה") שהדוב היה אדם בימי דור הפלגה, לכך שונא לאדם וקולו עבה"עכ"ל. וזה חידוש שלא נזכר בשום מקום, שבני אדם נהפכו בימי דור הפלגה לדובים.

אלה תולדת נח נח איש צדיק תמים היה בדורו (ו, ט) יש מרבתינו דורשים אותו לשבח וכו', ויש שדורשים אותו לגנאי וכו' (רש"י).

כלפי הדורשים לשבח כותב רש"י 'יש מרבתינו', אבל בדורשים לגנאי כותב רש"י 'יש שדור-שים', ולא כתב 'מרבתינו', כי רבותינו - תלמידי חכמים ויראים, כולם דרשו רק לשבח, ואילו הדורשים לגנאי לא היו מרבתינו, אלא פחותי ערך שבדור.

(דברי ישראל, מודז'יץ)

צהר תעשה לתבה (ו, טז)

פעם אחת דרש הגה"ק בעל קול אריה זי"ע תוכחת מוסר לבני עירו, והיו כמה אנשי בליעל שכ-עסו על תוכחת המוסר, והלכו ושברו את חלונות ביתו. נענה הקול-אריה ואמר: כעת אני מבין מה שהביא רש"י שני פירושים על הפסוק 'צהר תעשה לתבה' יש אומרים חלון, ויש אומרים אבן טובה. כי במדרש מובא מחלוקת האם נח היה אומר תוכחת מוסר לבני דור, או שלא הוכיח אותם. לכן, השיטה הסוברת שנח הוכיח את דורו, סוברת שנח לא היה יכול לעשות חלון לתבה, כי אז היו הרשעים שוברים את החלון, לכן פירש שעשה רק אבן טובה...

עונות השנה

התורה מחלקת את השנה לשש עונות, כל עונה - שני חודשים: א. 'זרע' - החצי השני של

תשרי, וחודש חשוון, והחצי הראשון של כסליו. ב. 'חורף' – החצי השני של כסליו, וחודש טבת, והחצי הראשון של שבט. בתקופה זו זורעים שעורים וקטניות שהם 'חריפים' – ממהרים לצמוח, וניתן לזרוע אותם מאוחר. ג. 'קור' – החצי השני של שבט, וחודש אדר, והחצי הראשון של ניסן. ד. 'קציר' – החצי השני של ניסן, וחודש אייר, והחצי הראשון של סיון. ה. 'קץ' – החצי השני של סיון, וחודש תמוז, והחצי הראשון של אב. השם 'קץ' פירושו: 'פרי מיובש', כי בתקופתה זו מייבשים פירות בשדות. ו. 'חום' – החצי השני של אב, חודש אלול, והצי הראשון של תשרי.

הנושא היומי בפרשה

יציאה מהתיבה • קרבנות במזבח • שבועה של יבוא עוד מבול • פרו ורבו • היתר אכילת בשר • איסור אבר מן החי • איסור רציחה ואיבוד עצמו לדעת

צא מן התיבה:

לאחר ייבוש סופי של האדמה, ביום כ"ז חשוון, אמר ה' לנח: צא מהתיבה, אתה ואשתך, בניך ונשותיהם, אשר מכאן ולהבא יהיה כל איש רשאי לגור עם אשתו.

כמו כן, תגיד לכל בעלי החיים שבתיבה לצאת, ואם אינם רוצים לצאת – תוציא אותם בכוח. גם בעלי החיים נאסרו לחיות יחד איש ואשתו בתוך התיבה, וכעת הותר להם הדבר לפרות ולרבות.

למשפחותיהם:

ואכן, נח ובני משפחתו יצאו מהתיבה. כך גם כל בעלי החיים יצאו כשהם מקבלים על עצמם על מנת שיקפידו לחיות רק יחד עם בני מינם ומשפחתם ולא עם בעל חי ממשפחה אחרת.

קרבן מכל סוג:

עם יציאתו מהתיבה התבונן נח ואמר: מדוע ציוה ה' לי להכניס לתיבה מבעלי החיים הטהורים שבעה זכרים ושבעה נקבות? – אין זאת אלא על מנת שאקריב קרבן מכל בעל-חי טהור.

לכן בנה נח מזבח לה', עליו הקריב 'קרבן עולה' מכל סוגי הבהמות הטהורות וכל העופות הטהורים.

מבול - לא עוד:

ה' קיבל את הקרבנות לריח ניחוח, ובעקבות כך אמר ה' אל לבו: 'לא אוסיף עוד לקלל את האדמה בגלל חטאי האדם, כי מה יעשה האדם ולא יחטא אחרי שהיצר הרע שוכן בקרבו מיום לידתו כאשר ננער ממעי אמו. לא אוסיף עוד להכות את כל חי כפי שעשיתי במבול!'

בדבריו הזכיר ה' פעמיים את הלשון 'לא אוסיף', ובכך נשבע ה' לא יביא עוד מבול, כי כך הוא הדין שהכופל את דבריו הרי זה נחשב כשבועה.

שביתת המזלות:

ממשיך ה' את שבועתו: אמנם בימי המבול שנמשכו על פני שנה תמימה, התבטלו כל עונות השנה, וגם שבתו המזלות והשמש והירח, ולא היה ניכר הבדל בין יום ולילה.

אבל מכאן ולהבא יתקיימו על הארץ כל ששת עונות השנה, והמזלות של היום והלילה לא ישבתו.

שש עונות:

השנה מחולקת לשש עונות, כל עונה - שני חודשים:

א. 'זרע' - החצי השני של תשרי, וחודש חשוון, והחצי הראשון של כסליו.

ב. 'חורף' - החצי השני של כסליו, וחודש טבת, והחצי הראשון של שבט. משמעות המילה 'חורף', מלשון חריפות, שבתקופה זו זורעים שְׁעוּרִים וקטניות שהם 'חריפים' - ממהרים לצֶמֶח, ואפשר לזרוע אותם מאוחר.

ג. 'קור' - החצי השני של שבט, וחודש אדר, והחצי הראשון של ניסן. בתקופה זו שורר קור כבד יותר מבימי החורף.

ד. 'קציר' - החצי השני של ניסן, וחודש אייר, והחצי הראשון של סיון.

ה. 'קִיץ' - החצי השני של סיון, וחודש תמוז, והחצי הראשון של אב. השם 'קִיץ' פירושו: 'פרי מיובש', כי בתקופה זו מייבשים פירות בשדות.

ו. 'חום' - החצי השני של אב, חודש אלול, והצי הראשון של תשרי. בתקופה זו שורר חום כבד יותר מתקופת הקיץ, והעולם חם ביותר.

פחד על החיות:

בנוסף בירך ה' את נח ואת בניו, שיפרו וירבו וימלאו את הארץ. וברכה נוספת: על כל החיות והעופות יפול פחד מורא מפניכם, וגם דגי הים יהיו מסורים בידכם.

מדרשו: 'חתכם' אינו לשון פחד, אלא לשון חיות, שעצם הדבר שאדם חי הריהו מטיל מורא על בעלי חיים, שהרי אפילו תינוק בן יומו כשהוא חי, אין צריך לשמור עליו מהעכברים, לפי שהם יראים מהאדם. ומנגד, אדם מת, אפילו אם הוא ענק כעוג מלך הבשן, צריך לשמרו מהעכברים.

אכילת בשר:

עוד אמר ה' לנח ובניו: לאדם הראשון אסרתי לאכול בשר של בעלי חיים, ולא נתתי לו רשות לאכול אלא את עשב השדה, אבל לכם אני מתיר לאכול כל בעל-חי המהלך על הארץ כמו שהתירתי לאדם הראשון לאכול את עשבי השדה.

אבר מן החי:

אולם אבר עם בשר שנתלש מבעל-החי בעודו בחיים כאשר נפשו בו, אסור לאכול בשר זה.

בנוסף: גם דם שיצא מהחי אסור באכילה.

מאבד עצמו:

אבל למרות שהתירתי לאכול ליטול את הנשמה של הבהמה לצורך אכילתה, אבל אתבע ואע־ ניש את האדם שיאבד עצמו לדעת וישפוך את דם עצמו, ולא רק על ידי שפיכת דם, אלא גם ההורג את עצמו במיתת חנק ללא יציאת דם.

רציחה במזיד:

כך גם יתבע ויעניש ה' את האדם שיהרוג אדם אחר במזיד ללא עדים. אבל ההורג בנוכחות עדים, אינו נהרג בידי שמים, אלא חובה על הבית-דין להרוג אותו, והסיבה לחומרת עונשו: משום שה' העושה את האדם עשה וברא אותו בצלם אלקים.

רציחה בשוגג:

כיוצא בזה, אדם שיהרוג איש אחר בשוגג, כגון שהנהרג הוא אוהב לו כמו אח ובוודאי הרגו בשוגג, הרי השוגג צריך כפרה ועליו לגלות לעיר מקלט, כאשר יש עדים שהוא הרג בשוגג. ואילו במקרה שאין עדים שהרג בשוגג, והוא מעצמו אינו נכנע ללכת לגלות, ה' יזמן אותו למ־ קום בו יהיו עדים שיראו אותו הורג בשוגג.

נמשל כבהמות נדמו:

מאחר וחטאו דור המבול, והופקרו למאכל חיות רעות שמשלו בהם, כאשר בני אדם נדמו לבהמות כאמור 'נמשל כבהמות נדמו', כעת הזהיר ה' את החיות והבהמות שלא יפגעו בבני האדם, כי ה' יתבע ויעניש את נפש האדם שיהרג על ידי בעלי חיים.

פרו ורבו:

מלבד הברכה שבירך ה' את נח ובניו שיפרו וירבו, הוסיף גם לצוות אותם על החובה לעסוק בפריה ורביה ולשרוץ בארץ.

ומדרשו: הקיש הכתוב פרו ורבו לאיסור רציחה, לומר שמי שאינו עוסק בפריה ורביה, דומה לשופך דמים.

מספר לחיוג מארה"ב: 151-8988-1351
מספר לחיוג מאנגליה: 443-3061-30131

מבחנים | שיעורים במגוון שפות
וסגנונות | חידות | הגרלות | ידיעות
ועדכונים | אזור אישי | ועוד

02.500.20.18

קו 'קול התורה' – שמעו ותחי נפשכם!

